

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren N:o 46.

Lördagen den 4 maj

kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling företogs statsutskottets utlåtande n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m. *Angående uppförande af ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m.*

Med hufvudsakligt tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit hemställde utskottet i detta utlåtande:

»1:o) att Riksdagen må — jemte medgifvande *ej mindre* att nuvarande operahusets hela tomt i kvarteret Norrström må af ifrågavarande teaterbyggnadskonsortium disponeras för uppförande derstädes af en ny teaterbyggnad, under vilkor att byggnaden uppföres enligt ritningar, som af Kongl. Maj:t fastställas, och enligt af Kongl. Maj:t godkänd plan för byggnadsarbetets bedrivande; att konsortiet anskaffar för teatern erforderliga materiel af dekorationer, attributer, maskineri, belysning m. m. och öfrig inredning, med rätt för konsortiet att dervid förfoga öfver kongl. operans lösa egendom och tillhörigheter; samt att, sedan byggnaden blifvit färdig, konsortiet till statsverket under full eganderätt öfverlemnar densamma jemte nyssnämnda materiel och inredning äfvensom tillhandahåller den i konsortiets skrift af den 28 sistlidne februari omförmälda reservfond, dock att, derest kongl. operans verksamhet skulle komma att upphöra eller det ordinarie anslaget till nämnda opera ej vidare varda af Riksdagen beviljad, af statsverket skall till Stockholms stad återgäldas det af staden till byggnadsarbetet anvisade bidrag å 600,000 kronor, äfvensom att, om teaterverksamheten skulle upphöra, nyssnämnda reservfond eller den del deraf, som då må finnas i behåll, skall öfverlemnas till Stockholms stadsfullmäktige för att användas till det kulturändamål, Kongl. Maj:t kan komma att gilla; allt enligt bestämmelser och föreskrifter i kontrakt, som emellan Kongl. Maj:t och kronan samt konsortiet upprättas, dock med vilkor,

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

att kontrakt ej må upprättas förr, än sådana anordningar träffats, att full säkerhet förefinnes därför att teaterverksamheten under inga som helst omständigheter kan komma att bedrivas för statens räkning eller staten betungas med någon utgift utöfver det här nedan omförmälda ordinarie anslag, samt att det bankkon-sortium, åt hvilket försäljningen af det ifrågavarande premieobligationslånet må blifva öfverlemnadt, tillförbindes att under lämp- lig tid och å skilda orter hålla de lånet tillhörande obligationer till salu inom landet till af Kongl. Maj:t godkänt pris och i par- tier af högst 5,000 kronor för hvarje köpare *än äfven* att Kongl. Maj:t må ega att med Stockholms stad träffa aftal om utbyte af mark vid operahustomten enligt de i Stockholms stadsfullmäkti- ges underdåniga skrifvelse af den 18 sistlidne mars omförmälda grunder, med rätt för Kongl. Maj:t att medgifva den utvidgning af Arsenalsgatan vid dess utmynnande i Gustaf Adolfs torg, som är förenlig med den plan för teaterbyggnaden, hvilken af Kongl. Maj:t varder fastställd — å ordinarie stat under riksstatens sjunde hufvudtitel uppföra ett anslag till kongl. operan till belopp af 60,000 kronor, dock med det uttryckliga vilkor för anslaget ut- gående efter byggnadsföretagets fullbordande, att teaterverksam- heten jemväl sedermera ordnas så, att för teaterns förbindelser finnes en bestämd, från statsverket fullständigt skild ansvarighet, och under den form härför, som af Riksdagen godkännes;

2:o) att Riksdagen må medgifva Kongl. Maj:t rätt att högst för tiden intill slutet af det spelår, under hvilket den nya teater- byggnaden varder färdig, upplåta de kongl. teaternes fasta och lösa egendom till begagnande åt den eller dem, som kunna be- finnas villiga att, utan att statsverket derigenom betungas med några kostnader utöfver det för kongl. operan afsedda anslag å 60,000 kronor, bedriva teaterverksamhet å sagda teatrar, eller, hvad operan angår, å särskild förhyrd lokal, på ett konsten vär- digt sätt, med rättighet jemväl för Kongl. Maj:t att, med nedan nämnda undantag, för detta ändamål disponera eller öfverlåta dispositionsrätten till alla från teatrarne och deras fastigheter in- flytande inkomster; samt

3:o) att Riksdagen må medgifva, att den afkomst, som un- der nyssnämnda tid må komma att vid upplåtelse af dramatiska teatern betingas, må af Kongl. Maj:t disponeras till förstärkande af de kongl. teaternes pensionsinrättnings fond.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts af herr *Sven Nilsson*; samt

af herrar *N. Peterson* i Runtorp, *J. Jonson* i Fröstorp och *O. Erickson*, hvilka hemstält:

a) att hvad Kongl. Maj:t under *mom. 1:o* i förevarande proposition föreslagit icke må af Riksdagen bifallas;

b) att Riksdagen, med anledning af hvad Kongl. Maj:t un- der *mom. 2:o* föreslagit, må medgifva Kongl. Maj:t rätt för en

tid af ett år, räknadt från den 1 juli 1889, att upplåta de kongl. teatrarne fasta och lösa egendom till begagnande under längre eller kortare tid af året åt den eller dem, som kunna befinnas villige att, utan att statsverket derigenom betungas med några kostnader, bedriva teaterverksamhet å sagda teatrar på ett konsten värdigt sätt, med rättighet jemväl för Kongl. Maj:t att för detta ändamål disponera eller öfverlåta dispositionsrätten till alla från teatrarne och deras fastigheter inflytande inkomster;

c) att Kongl. Maj:t under mom. 3:o gjorda framställning icke må af Riksdagen bifallas.»

Efter det till en början utskottets hemställen under *punkten* 1 blifvit uppläst, anförde:

Herr Peterson i Runtorp: Då jag reserverat mig i denna fråga, ber jag att få yttra några ord. Jag vill då på förhand tillkännagifva, att det förslag jag framställt icke afser något afslag å teaterfrågan, utan endast ett uppskof med dess lösning. Af de grunder, som i reservationen äro anförda, är den förnämsta den, att denna fråga efter det föreliggande förslaget icke är på långt när löst. Hvad Riksdagen hufvudsakligen önskat att få reda på, är hvem som skall vara principal för teaterverksamhetens bedrivande, men derpå har Riksdagen ej fått svar. Frågan är för Riksdagen framlagd i ett blott till hälften utredt skick. Byggnadsfrågan synes visserligen vara på god väg att lösas, men detta är dock blott hälften af frågan, och den andra hälften, eller af hvem teaterverksamheten skall bedrivas, är ännu olöst, oaktadt det är denna fråga, af hvars besvarande Riksdagen är mest intresserad. Teatern har från början icke varit annat än en kunglig opera, och omkostnaderna för den samma hafva bestridts af H. Maj:t Konungen, men på senare tiden har det erfordrats så stora utgifter för verksamhetens bedrivande, att staten måst dertill bidraga, och slutligen veta vi, att H. Maj:t Konungen helt och hållet öfverlemnadt den till staten. Nu har jag, efter den utgång denna fråga fick vid föregående riksdag, fått den uppfattningen, att Riksdagen alldeles bestämdt ej ville vidkännas teatern såsom en statsinstitution. Det synes mig därför som om den viktigaste delen af frågan vore den, om man genom detta förslag likväl önskar få teatern erkänd såsom en statsinstitution, eller om den skall fortsätta sin verksamhet som en »kunglig opera», eller »kunglig teater», som det heter. Denna fråga finna vi icke här afgjord, utan den är öfverlemnadt åt framtiden. Den här frågan har emellertid varit en seg fråga, man har haft mycket besvär med den och alla önska att få den löst, och jag är icke minst angelägen derom, men jag anser, att den då bör lösas i sin helhet och icke tagas i det halfärdiga skick, hvori den nu befinner sig, hvilket jag anser mera farligt än att uppskjuta frågan ännu något litet. Det talas i utskottets betänkande om att teatern, när den är om-

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.
(Forts.)

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

bygd, skulle komma att öfverlemnas till statsverket. Men hvad betyder det annat än att den skulle blifva en statsinstitution? Och skall den blifva en statsinstitution, borde väl staten veta, hurudana byggnaderna skola blifva. Men vi hafva icke sett några ritningar och veta icke, om det skall blifva en ombyggnad eller nybyggnad. Blir det åter icke någon statsinstitution, så vilja vi veta, hvem som skall blifva principal för teatern. Detta är för mig hufvudskälet att yrka uppskof, att frågan är så föga utredd. Ty här kan ligga mycket bakom, och om vi nappa på kroken, så kan det lätt hända, att vi få betala teaterns skulder. Nu kan man ju invända det, att teatern icke skulle komma att få några skulder. Den skulle erhålla ett präktigare hus och bättre lokaler, som kunde gifva god afkastning i hyra, och genom lånet skulle en stark reservfond erhållas. Men jag misstänker, att det icke kommer att slå så väl ut. I Berlin, Paris och dylika större städer kan det nog gå an att anlägga stora operor, men att apa efter det här i Stockholm tror jag icke är rådligt, ty en större opera lär väl knappast komma att bära sig här i Sverige. Det är ju skilnad mellan en stad med blott 200,000 invånare och en stad med en eller två millioner invånare. Ju större personal engageras och ju ståtligare byggnad uppföres, dess större blifva också utgifterna, i synnerhet om affären skötes på samma sätt som hittills, då man vetat, att man haft staten bakom ryggen, som betalat skulderna. Huru viktigt det är, att ledningen är god, synes deraf att under pågående spelår den kungliga operan, oaktadt den icke haft statsunderstöd, likväl förtjänat icke så liten summa. Och äfven den dramatiska teatern har visat, att den kunnat lemna ett öfverskott på 15,000 kronor. Det är sålunda endast fråga om, att teaterverksamheten bedrifves på ett mera rationellt sätt.

För att nu återkomma till teaterbyggnaden, så ber jag att få upprepa hvad jag förut yttrat, nemligen att vi icke hafva några ritningar eller kostnadsförslag.

Öfverintendentsembetet gjorde så grava anmärkningar mot den ritning, som först framlades, att man fann skäligt att helt enkelt icke antaga densamma, innan mau fått tänka närmare på saken.

Genom nuvarande teaterhusets ombyggnad kommer det-samma naturligtvis att åt den sida, som vetter åt Gustaf Adolfs torg, få ett helt annat utseende, än det för närvarande har. Men hvad skulle resultatet deraf blifva? Jo att, då symmetrien med arffurstens palats blefve störd, man finge lof att anslå medel jemväl till ombyggande af detta palats för att såmedelst bibehålla symmetrien. Vore här åter fråga om att reparera och delvis ombygga teaterhuset med bibehållande af den nuvarande symmetrien med nämnda palats, så vill jag be att få erinra om, att det i fjor framlagda förslaget upptog en kostnadssumma af endast

800,000 kr. Jag föreställer mig, som jag redan nämnt, att i ett land med så ringa befolkning som Sverige har, och med den stora mängd enskilda teatrar och förlusteställen, som vår hufvudstad har att bjuda på, — man behöfver endast en i maj besöka Djurgården för att finna detta — en kongl. opera i den utsträckning man här ifrågasätter omöjligen skall kunna bära sig. Vi behöfva en liten, men god opera och vi böra därför icke flaxa åstad med en storstadsbyggnad, som är alldeles onödig för en jemförelsevis så liten stad som Stockholm. Om man antager kostnaden till en så beskaffad operabyggnad, som i fjor föreslagits uppgå till en million eller 750,000 kr. och jemte upptagande af ett premieobligationslån till betydligt lägre belopp och ändå få tillräckliga både byggnads- och reservfonder, då skulle företaget kunna genomföras utan särskilda anslag vare sig af Stockholms stad eller staten.

Visade det sig sedermera, att detta belopp icke räckte till, så kunde ju företaget få påräkna hjälp af Hans Maj:t Konungen.

Då emellertid här, som sagdt, endast föreligger ett halft förslag, all den stund der saknas just den ömtåligaste punkten, nemligen upplysning om hvem som skall blifva principal för denna teaterverksamhet, och hvilka skola bedrifva densamma, så att man kan beräkna hvart det bär med det hela; så vill jag icke vara med om det förslag, som föreligger. Jag vill dermed visst icke undertrycka teaterverksamheten, men vill hafva tillkännagifvit min åsigt, att den bör ordnas så, att den blir så billig och nyttig som möjligt.

Jag får således på dessa i korthet anförda skäl yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till den reservation som jag med flera afgifvit och hvilken finnes betänkandet bilagd.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag är af motsatt åsigt mot min ärade vän Nils Petersson i afseende på den anmärkning han gjorde att denna fråga icke skulle vara utredd. Jag anser nemligen frågan vara så utredd, som den möjligen kan vara. Om icke denna teaterbyggnad kommer till stånd, så har ju staten icke något att riskera. Enligt hvad af utskottets betänkande tydligen kan inhemtas, har man med de meddelade föreskrifterna förebyggt den eventualiteten, att staten icke skulle behöfva betala ett enda öre, i fall konsortiet icke uppfyller sina förbindelser.

Vidare ifrågasatte den värde talaren, huru vida teaterverksamheten skulle blifva en statsinstitution eller icke. Men denna fråga föreligger ju icke till Riksdagens pröfning, utan här är det endast fråga om, huru vida staten vill bidraga med ett årligt anslag af 60,000 kr., så vidt teaterverksamheten kommer till stånd på sätt här är föreslaget, samt det konsortium, som kommer att taga saken om hand, låter gifva sådana prestationer, som äro

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

konsten värdiga, och i allmänhet sköter denna affär på ett konsten värdigt sätt. Hans anmärkning i det fallet är således icke af någon synnerlig betydelse. Dessutom skulle denna byggnad komma att öfverlemnas till staten och endast i det fall att teaterverksamheten icke komme att i densamma vidare bedrifvas, skulle statsverket få till Stockholms stad återbetala de 600,000 kr., som staden förbundit sig att erlægga, men då öfverflyttas ock på samma gång på staten de inkomster, som eljest tillförsäkrats konsortiet af alla de lägenheter, som kunna uthyras, och hvilka inkomster enligt säkra beräkningar komma att uppgå till 100,000 kr. När staten kan få en sådan inkomst genom teaterhusets ombyggnad, så frågas: kan det då vara någon risk för staten att understödja ett dylikt företag?

Vidare har samme talare anmärkt såsom en brist i förslaget, att man icke vet, hvilka som skola blifva teaterns principaler.

Detta anser jag konsortiet skulle blifva, ty detta skulle ju tillförbindas att sköta teaterverksamheten på ett konsten värdigt sätt. Sälunda finnes icke heller deri någon fara.

Jag har inom utskottet röstat för det nu framlagda förslaget, som der antogs med 20 röster mot 4, och jag kommer därför äfven att här i kammaren rösta för utskottets förslag.

Herr Danielson: Jag får verkligen säga, att denna fråga är af en mycket svår beskaffenhet, och under den korta tid, jag tillhört statsutskottet, har jag knappast varit med om någon fråga, som det varit så svårt att bilda sig ett omdöme om som just denna. Herrarne se också, hurudan frågan är. Den återkommer hvarje år och skall återkomma, tills den blir löst, och därför har jag gått in på utskottets hemställan. Det är kanske herrarne bekant, att från afdelningen inkommo till utskottet förslag, som rätt väsentligt afveko från det, som nu föreligger; man var osäker på, huru vida staten framgent skulle få öfvertaga teaterverksamheten såsom en statens angelägenhet, det vill säga, om denna verksamhet skulle komma att drifvas för staten räkning eller icke. Men, såsom herrarne finna, har nu utskottet inlagt ett särskildt vilkor, som synes mig vara så tydligt, som man gerna kan skriva, eller att innan Kongl. Maj:t får afsluta kontrakt med konsortiet, skall det vara utredt, hvem som skall öfvertaga teaterverksamheten, samt att den under inga vilkor får komma att bedrifvas för statens räkning. Det heter nemligen i utskottets kläm, »att kontrakt ej må upprättas, förr, än sådana anordningar träffats, att full säkerhet förefinnes därför, att teaterverksamheten under inga som helst omständigheter kan komma att bedrifvas för statens räkning, eller staten betungas med någon utgift utöfver det här nedan omförmälda ordinarie anslag.»

Dessa äro de ord, man vill trygga sig till. Nu kan man visserligen säga, att häri ligger ingen garanti för att icke teaterverksamheten i alla fall kan återfalla på staten. Ja, detta är mycket riktigt, ty en kommande Riksdag kan ju göra hvad den finner för godt, och icke kunna vi binda kommande Riksdagar. Men hvad vi här bestämma öfvergår till våra efterkommande såsom ett testamente, hvori vi tydligen förbehållit dem en rätt, som icke kan vara tvetydig. Det beror naturligtvis på dem sjelfva, om de vilja begagna sig deraf eller icke. Men om utskottets förslag nu bifalles, skall man icke kunna säga, att vi icke varit så omtänksamme, att vi förutsett denna sak. Kongl. Maj:t kan således icke vidtaga någon åtgärd, förr än sådana anordningar träffats, att teaterverksamheten icke kan komma att bedrivas för statens räkning.

Detta till svar på den förste talarens yttrande, att vi icke veta, hven som skall blifva teaterns principal. Han säger vidare, att vi icke sett några ritningar och kostnadsförslag. Ja, detta är också mycket riktigt: men herrarne veta att äfven i afseende å en annan stor byggnadsfråga, som i fjol var före, funnos hvarken kostnadsförslag eller ritningar, men Riksdagen öfverlät åt riksgäldsfullmäktige hela denna omsorg. Här skulle man i stället uppdraga åt Kongl. Maj:t denna sak, och sålunda är detta icke något nytt, om man ser saken från samma synpunkt som nyss berörda byggnadsfråga. När man skall bygga millionshus, synes detta också vara den enda väg, Riksdagen vill gå.

Sedan man sålunda ansett sig kunna vara trygg för faran, att teaterverksamheten i framtiden skulle komma att bedrivas för statens räkning, återstod att klargöra en annan sak, nemligen den, som herrarne nog både hört och sett i tal och skrift, eller huru vida detta konsortium skulle göra en så storartad vinst på obligationslånet. Derför har också i utskottets förslag intagits den bestämmelsen, »att det bankkonsortium, åt hvilket försäljningen af det ifrågasatta premieobligationslånet må blifva öfverlemnadt, tillförbindes att under lämplig tid och å skilda orter hålla de lånet tillhörande obligationer till salu inom landet till af Kongl. Maj:t godkändt pris och i partier af högst 5,000 kronor för hvarje köpare.»

Detta är den trygghet, man i detta afseende velat gifva för att icke konsortiet må draga någon oskäligen vinst af denna affär. I motiveringen är ju också uttaladt den förhoppning och tillförsigt, att Kongl. Maj:t skall noga tillse, att priset på dessa obligationer successivt skall komma att höjas, så att största möjliga fördel af lånet skall komma teatern till godo. Konsortiet skulle sålunda icke härför göra någon storartad vinst, utan endast få en skäligen ersättning för sitt besvär, så vida, hvilket jag hoppas, Kongl. Maj:t allvarligen egnar sin uppmärksamhet åt denna del af låne-

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*
(Forts.)

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

frågan och den rätt härtill, som utskottet afser att ligga i Kongl. Maj:ts hand.

Då vi på detta sätt sökt trygga handhafvandet af denna fråga, ansågo vi, att vi skaffat all den garanti, som kunde fordras. Att det kan komma att gå annorlunda, än utskottet i detta fall tänkt och uttalat, vill jag icke förmoda, ty Kongl. Maj:t skall väl lika som Riksdagen vara mån om, att man här iakttagit all nödig försigtighet och gör allt, som kan ske för teaterns trygghet och bästa. Detta obligationslån skulle enligt utskottets afsigt och förslag blifva en verklig inhemsk obligationsaffär, ty det skulle under lämplig tid å skilda orter beredas tillfälle för hvar och en att blifva egare af dessa obligationer, men ingen finge köpa större parti deraf än för 5,000 kr. samt att naturligtvis, om teckningen skulle visa sig få stort deltagande, de, som tecknat mindre partier, gå framför dem som tecknat högsta tillåtna beloppet eller 5,000 kronor.

Skulle försök göras att kringgå de nu nämnda afsedda bestämmelserna, som Kongl. Maj:t kan komma att föreskrifva för obligationers försäljning, är jag öfvertygad, att äfven i så fall Kongl. Maj:t skall finna utväg att hindra sådant. Ja, säger man, allt kan kringgå, men det blir dock här icke *så* lätt, som om man genast i första hand sålde obligationerna till några få bankirer, och helst som med utskottets uttalande att Kongl. Maj:t må *successivt* kunna höja priset på obligationerna deri jemväl afses att icke på en gång utbjuda alla obligationerna till salu utan i flera gånger efter köplusten afpassade partier för hvarje gång, så att priset i första hand hålles uppe till fördel för teatern, som lånet egentligen afser. Sedan obligationerna kommit i andra mans hand kunde man icke reglera priset derpå, utan detta komme att bero på allmänhetens vidare uppfattning. Utskottet har åtminstone sökt bereda möjlighet för hvar och en, som önskar det, att köpa en dylik obligation i första hand.

Då man sålunda äfven tryggt denna sak, kan jag icke se, på hvad sätt man skulle kunna lösa frågan bättre, än utskottet tänkt sig. Äfven jag tror, att mängden i kammaren skulle i likhet med mig och den föregående talaren gerna se, att staten komme ifrån alla bidrag till teatern och icke behöfde binda sig vid ett ordinarie anslag därför; men man har funnit att detta är omöjligt; vid den ena riksdagen kan man på några få röster vinna och slippa ifrån saken, men en annan riksdag förlorar man på några få röster och då kan man få betala mycket mera, ja, flera hundra tusen kronor. Vi borde därför, synes mig, vara nöjda med att komma ifrån saken i värsta fall för 60,000 kr. årligen. Detta är mycket penningar, det medgifver jag gerna; men då det icke går för sig för billigare pris, hvad skall man taga sig till? Man säger, att alla hufvudstäder hafva teatrar med statsunderstöd, och att något annat icke heller här kan komma i

fråga. Jag har därför ansett, att man billigast kommer ifrån saken på detta sätt och utan allt för stora uppoffringar. Men kunna herrarne hitta på något bättre sätt att lösa frågan, skall jag gerna foga mig derefter. Jag tviflar dock, på att detta kan ske under nuvarande förhållanden. Skulle frågan deremot nu falla och konsortiet draga sig tillbaka, kan frågan komma åter till Riksdagen nästa år och blifva oss mycket dyrare.

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*
(Forts.)

Man har slutligen sagt, att man kunde låta fullmäktige i riksgäldskontoret ombestyrta denna obligationsaffär. Ja, äfven jag tänkte derpå några dagar, men efter bestämmande af dessa garantier kan jag icke se, att fullmäktige skulle kunna ordna det bättre, kanske blefve det tvärt om sämre. Det kan äfven vara tvifvelaktigt, huru vida man bör öfverlemna åt fullmäktige en sådan affär, som är främmande för deras verksamhet. Äfven ur denna synpunkt kunna således finnas betänkligheter. Det återstår nu endast att se, hvad kammaren tänker om saken. För min del anser jag, under de vilkor, som innefattats i utskottets utlåtande, och under full tillit att Kongl. Maj:t ordnar låneaffären och saken i öfrigt på sätt jag här anfört och som utskottet tänkt och uttalat, att jag för närvarande icke har annat än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björkman: Herr Danielson började sitt anförande med att säga, att denna fråga är af mycket svår beskaffenhet. Jag instämmer deri, men vill på samma gång fråga, hvarför den är af så svår art? Jo, kanske mest därför att, såsom vi alla veta, vi icke hafva folket bakom oss, om vi bevilja något anslag till teatern. Derfor tror jag denna fråga är af så ömtålig beskaffenhet.

För min del trodde jag, att, med den utgång frågan fick i föl, vi nu skulle slippa från densamma, men så är icke fallet, efter hvad vi nu se. Nu säger man, att det är så litet, endast ett anslag på 60,000 kr. årligen, som det nu gäller. Ja, vore det endast 10,000 kr., så vore det ändå lika förhatligt för landsbygden, ty det kan man tryggt påstå, att flertalet är emot detta anslag. Vi kunna nog bevilja anslag, stundom till ganska besynnerliga saker, men intet anslag är likväl så motbjudande för folket i allmänhet som just, om än den ringaste, skärf till teatern. Hvar och en, som känner till denna fråga, vet nog, att det vore bäst, om man kunde blifva densamma qvitt, men man säger, att detta icke kan ske. Jag tror dock, att med god vilja vore detta ganska lätt. Jag har alltid intagit den rena ståndpunkten till denna fråga och ansett att, om man vill spela teater, så må man också sjelf betala hyad det kostar.

Jag skall helt enkelt yrka afslag på utskottets förslag.

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

Herrar *Andersson* i Baggböle, *Truedsson*, *Jönsson* i Mårarp
och *Andersson* i Löfhult instämde med herr *Björkman*.

Herr *Redelius*: Jag har icke begärt ordet för att gifva någon utredning eller vidlyftig motivering beträffande föreliggande fråga, utan endast för att afgifva en enkel förklaring.

Det torde vara herrarne bekant, att jag förut varit emot alla anslag för teatrarne och det hufvudsakligen af det skäl att jag ansett, att teaterverksamheten icke bör utöfvas för statens räkning. Detta åter af två skäl, det ena att Riksdagen enligt mitt förmenande icke kan lämpligen öfva denna verksamhet eller deröfver utöfva kontroll, och det andra att icke heller regeringen visat sig kunna utöfva ändamålsenlig kontroll deröfver. Dertill skulle kunna läggas, att ansvaret för teatrarne prestationer *icke bör hvila* hvarken på Kongl. Maj:t eller Riksdagen. Det föreliggande betänkandet har åter åtminstone i någon mån ingifvit mig den tanken, att man kunde komma ifrån saken på det sätt, att man visserligen medgäfve ifrågavarande anslag, men sedan icke behöfde anse teatern såsom en statsinstitution och således icke heller vidkännas några ytterligare utgifter därför eller ansvar för det sätt, hvarpå denna verksamhet öfvas. Hvad de öfriga enskildheterna angår, såsom lånet och byggnaden m. m., må de med förtroende öfverlemnas åt Kongl. Maj:ts bestämmande, såsom utskottet föreslagit.

Då sålunda utsigt nu finnes för att få dessa betänkligheter, som jag förut hyst mot ifrågavarande anslag, undanröjda, skall jag, under vilkor att de också blifva undanröjda, för min del låta vid utskottets hemställan bero, och tänker därför bifalla densamma.

Herr *Petersson* i Runtorp: Blott ett par ord till svar på herr *Danielsons* yttrande.

Han sade: nu hafva vi fått ett godt förslag, så nu reder det sig, och man kan icke binda kommande Riksdagar. Jo, det är just det herrarne göra med detta! Ty om de 60,000 kronorna ej vidare komme att beviljas, så vore staten skyldig att till Stockholms stad återgålda det till byggnadsarbetet anvisade bidraget af 600,000 kronor. Jag vill blott fråga: är icke detta att narra Riksdagen i en fälla? Och icke nog dermed. Om teaterverksamheten lemnar något öfverskott, så skall äfven detta gå till staden och likaså reservfonden. Den senare kunde då åtminstone undantagas för att användas till pensionering af teaterns personal. Eller kanske staten skall lemna särskildt anslag dertill? Jag anser verkligen, att man genom detta förslag skulle binda kommande Riksdagar, och tycker verkligen, att man icke bör lura folk så der.

Chefen för kongl. finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att ingå i någon närmare utredning af denna gauska vidlyftiga fråga, enär jag är öfvertygad, att flertalet af kammarens ledamöter, kanske alla, genomläst det nu föreliggande betänkandet och tagit så noga del af frågan, att jag derom icke behöfver vidare referera. Jag tillåter mig endast beröra de punkter, som af föregående talare blifvit framhållna, och vänder mig då först mot herr Björkman, som berörde just en af frågans kärnpunkter: skall staten anvisa några medel för upprätthållande af de kongl. teatrarne verksamhet? Han intog den »rena» ståndpunkten och jag tror, att man kan säga, att gent emot dem, som intaga den ställningen hvilken jag för öfrigt måste respektera, har man inga skäl att bjuda, ty har man en gång den föreställningen, att i ett kristligt samhälle teaterverksamhet icke bör bedrivas, så kan enligt deras mening staten icke bidraga med något anslag till en sådan verksamhet. Jag har redan i fjol motiverat, hvarför jag ansett mig böra tillstyrka Kongl. Maj:t att föreslå Riksdagen att bevilja anslag till upprätthållande af de kongl. teatrarne verksamhet, och vill därför icke nu upprepa mycket af hvad jag då sade. Dock ber jag få häntyda derpå, att mitt hufvudsakligaste skäl var, att man funnit, att teaterverksamhet bedrives i alla civiliserade länder, men att då den drifves af enskilda, dessa vanligen neddraga densamma till skada för moralen och konsten och att således denna verksamhet icke kan hafva något värde, så vida icke staten dertill lemnar anslag, ty först då kan den utöfva ett välgörande inflytande i synnerhet i afseende på de musikaliska intressena. Detta är, såsom jag ser saken, en negativ anledning för staten att bidraga till teaterverksamhetens upprätthållande. Vida längre gå de flesta, som anse att i denna verksamhet ligger något väsentligt uppfostrande för samhället. Derom tillåter jag mig icke göra något uttalande, men så mycket måste man väl ändå medgifva, att sämre teatrar förekomma och att den skadliga verksamhet de utöfva kan väsentligt motarbetas derigenom, att en teater finnes, till hvilken staten lemnar bidrag.

Jag har tagit mig friheten säga detta, endast därför att min mening måtte blifva bekant och icke därför att jag trott mig kunna öfvertyga någon af dem, som intaga den »rena ståndpunkten» i denna fråga.

Den förste talaren, af hvilkens anförande jag icke fick höra mer än en liten del, tycktes sluta med det uttalande, att han ville afslå detta förslag egentligen af det skälet, att han icke visste hvem som efter den nya teaterbyggnadens fullbordande skulle blifva teatrarne principal. Ja, när staten blir egare till en bebyggd tomt, som kostar tre millioner, så må det väl vara skäl, att staten behåller den. Sedan må det stå staten fritt att genom kontrakt binda andra att der drifva teaterverksamhet på

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Angående uppförande af ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m. så sätt, att staten icke behöfver ersätta en möjligen uppkommande brist. I samma stund som ett sådant kontrakt icke längre uppfylles på ett tillfredsställande sätt, är det statens rättighet att slå igen teaterns dörrar. Staten skall då betala 600,000 kronor till Stockholms stad, men får behålla byggnaden. Jag vill då fråga, om det icke är en god affär för staten att gifva ut 600,000 kr. för att få ett hus, som kostat 3 millioner och hvarå staten kan få en hög ränta. Det är beräknadt, att det nya teaterhuset skall lemna 100,000 kronor i hyror. Men om teaterverksamheten skulle upphöra, blefve hyresafkastningen ännu större. Jag kan således icke finna annat, än att detta förslag skulle komma att medföra ytterst stora fördelar för staten, om man ser på den ekonomiska sidan af saken.

(Forts.)

Hvad nu beträffar de tillägg, som här blifvit gjorda af utskottet och som af en talare särskildt betonades, så får jag säga, att jag från min ståndpunkt icke har något väsentligt att deremot anmärka. Jag sade redan i fjol, att så länge jag hade äran att förvalta det embete, jag nu innehar, skulle jag aldrig önska att få teaterverksamheten ordnad på annat sätt än att staten betryggades att icke vidare behöfva ersätta någon brist. Ett förslag till teaterverksamhetens ordnande på ett sådant sätt föreligger nu. Jag lemna derhän, huru vida det skulle kunna komma i fråga något bidrag från statens sida till underhåll af sjelfva byggnaden, men ett hus, som är nybyggt, behöfver väl icke så dyrt underhåll. För sjelfva teaterverksamhetens bedrivande kan jag icke tänka mig att jag skall behöfva begära något mer än som nu blifvit satt i fråga, och jag kan säga detta just därför, att jag har den åsigten, att staten icke bör bedriva teaterverksamheten för egen räkning, utan genom kontrakt öfverlåta den till ett konsortium, ett bolag eller en enskild person och, derest icke kontraktets förbindelser på ett tillfredsställande sätt uppfyllas, tills vidare upphöra med teaterverksamheten, taga upp den igen eller upphöra med den för alltid. Jag är därför villig tillstyrka Kongl. Maj:t att antaga de vilkor för anslaget utgående, som af utskottet blifvit föreslagna.

Hvad beträffar det vilkoret att obligationerna skulle tillhandahållas i partier af högst 5,000 kr. för hvarje köpare, så har herr Danielson redan påpekat, huru lätt en sådan föreskrift skulle kunna kringgås. Men jag skall mot detta tillägg icke göra någon vidare anmärkning.

Det sista af de vilkor utskottet uppställt för anslaget utgående är, »att teaterverksamheten jemväl sedermera ordnas så, att för teaterns förbindelser finnes en bestämd, från statsverket fullkomligt skild ansvarighet, och under den form härför, som af Riksdagen godkännes.» För min del är jag fullt villig att underkasta mig detta vilkor, likasom jag också antager att de, som efter mig komma att innehafva finansportföljen, skola vara villige

dertill. Det är således ingen anledning antaga att hvarken Kongl. Maj:t eller Riksdagen skall motsätta sig dessa vilkor.

Slutligen vill jag nämna, att jag icke kan se annat, än att det förslag, som nu blifvit framställt, innebär en lösning af denna fråga just i den riktning, som Riksdagen vid så många föregående tillfällen förklarar vara den enda möjliga, eller att Riksdagen för framtiden befrias från all vidare omsorg för de kongl. teatrarne. Man vill att andra korporationer eller enskilda personer skola öfvertaga hela saken, men om den ena parten vill och icke den andra, så är det ju omöjligt att komma till något resultat. Jag trotsar någon finansminister att under sådana förhållanden kunna uträtta någonting, ty frågan skall då alltid förblifva sväfvande. Enligt mitt förmenande synas många och goda skäl tala för det nu framställda förslaget, och jag hemställer därför att kammaren måtte beakta dem.

Det har här sagts, att det är en ganska betänkelig sak att medgifva inrättandet af ett sådant obligationslotteri, som här blifvit föreslaget. Ja, jag är för min del i princip emot sådana och skulle icke önska, att de i allmänhet komme till stånd, men arten af detta är sådant, att det icke kan komma under samma rubrik som vanliga penninglotterier. Den lägsta vinsten är nemligen satt så liten, att *hvarje* lottinnehafvare har möjlighet att förr eller senare vinna. Han kan visserligen förlora mer eller mindre i ränta, beroende på det pris han betalt för sin obligation, men denna förlust blir i alla händelser obetydlig. Framdeles komma obligationerna att stiga i värde, slutligen kanske till öfver 30 kr., och man lockas då att köpa dem för att möjligen kunna vinna en eller annan högre vinst. Deri ligger hvad som karakteriserar detta såsom ett premielån.

Men äfven om en del af kammarens ledamöter kunna hysa några betänkligheter i afseende på detta lånesystem, så synas alla andra skäl, som tala för förslaget, vara så goda, att kammaren, såsom det synes mig, med godt samvete kan antaga vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Hvarje gång teaterfrågan varit före vid riksdagen, och nya anslag äskats för upprätthållande af de kongl. teatrarne verksamhet har det förespeglats oss, att vi sedan skulle slippa ifrån alla dylika anslag. När det var fråga om att inköpa dramatiska teatern, förklarade dåvarande finansministern, att om Riksdagen ville lemna medel dertill, så skulle den framdeles komma att bära sig utan allt bidrag från statens sida.

Gång på gång har det emellertid blifvit nya skulder, och så har det gått oupphörligen. Jag är visserligen fullkomligt öfvertygad om, att de herrar statsråd, som gifvit dessa förklaringar, fullkomligt trott att de skulle kunna honoreras, men omständigheternas magt har varit större än deras förmåga. Ty det är

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

omöjligt att i framtiden beherska en så vanskelig sak som teatrarne, och resultatet har blifvit, att Riksdagen fått betala teatrarne skulder gång på gång. Nu säges det väl, och herr statsrådet har tydligen uttalat det, att om icke teatrarne skulle bära sig, om icke inkomsterna skulle förslå till inlösandet af obligationerna och premierna, teatern skulle stängas, och staten få för det billiga priset af 600,000 kronor öfvertaga denna teater, som kostat öfver 3,000,000 kronor. Jag tviflar på att svenska staten kan ställa sig i den ställning, att, i fall teatern icke bär sig, den skulle beröfva de personer, som lagt ned 3,000,000 kronor på detta företag, deras penningar och säga: Ni får gå ifrån allt detta och vi taga det! Nej, de som då äro vid riksdagen komma nog att vid det skattdragande svenska folkets ben binda hela lasset. Eller tro herrarne, att sedan vi fått den förändring i förslaget, att det är Kongl. Maj:t, som skall bestämma priset på obligationerna, man icke sedan kommer att säga, att man skall gå in på att stå risken för dem. Helt visst skola, i fall företaget går illa, de, som tillsläppt penningarne, säga: Kongl. Maj:t har bestämt priset på obligationerna; hade vi sjelfva fått bestämma det, skulle det icke hafva gått på detta sätt. Det är att binda Riksdagen att betala dessa skulder.

Jag vill icke ingå i någon kritik öfver teaterverksamhetens nödvändighet, dess nytta, dess stora kulturändamål och dylikt, men jag instämmer med talaren på smålandsbänken, som sade att det är få anslag, som mottagas med större ovilja af människorna på landsbygden, hvilka kanske icke hafva förmåga att inse det viktiga och storartade i denna fråga. De säga: hvarför skola vi betala penningar för detta ändamål? Det är af denna anledning och därför att vi med bästa vilja i verlden icke kunna begära, att den nuvarande regeringen, huru förtänksam den än må vara, skall kunna förebygga, att icke förhållandena inom kort blifva lika som förut, som jag icke kan vara med om detta förslag. Och då blir det icke fråga om att betala två eller trehundra tusen kronor, utan tre millioner. Därför kommer jag att rösta för afslag å alltsammans. Jag fruktar för följderna. Vi hafva sett, huru det gått på så många områden, der det förespeglats oss, att staten icke skulle behöfva göra några uppoffringar. Hvilka förespeglingar gjordes ej då det var fråga om Hjelmarens och Qvismarens sänkning? Då försäkrades både offentligen och enskildt, att det vore alldeles omöjligt, att Riksdagen skulle blifva ombedd att på något sätt träda emellan. Men vi stå nu inför det predikamentet att få betala. På samma sätt kommer det att gå med detta företag, då regeringen sätter priset på de obligationer, som skola utfärdas.

På den grund att jag ej vill binda det skattdragande folket vid denna betalningsskyldighet, ber jag få yrka afslag å utskottets förslag.

Med herr Lyttkens förenade sig herrar *Folke Andersson*, *Andersson* i Hasselbol, *Bruse Göransson*, *Nilsson* i Skärhus, *Petersson* i Brystorp, *Tysk*, *Olsson* i Ornakärr, *Larsson* i Berga, *Jönsson* i Gammalstorp, *Erickson* i Bjersby, *Olson* i Stensdalen och *Olsson* i Kyrkebol.

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Herr Nilsson i Kägla yttrade: Som jag förlidet år instämde i den motion, som min ärade granne här till höger då väckte, tager jag mig friheten tillkännagifva, att jag i år hyser samma åsigt i denna fråga som i fjol och följaktligen icke kan vara belåten med det förslag, som utskottet framlagt. Nu förespeglas det så ofantligt stora inkomster, och att allting skall blifva så bra. Men den som har någon större erfarenhet i dylika ting vet nog, att sådana löften aldrig slå in, utan att allt, som skötes under kungligt namn, heder och värdighet, kostar mycket pengar. Är det så att Stockholms stad icke kan undvara teatern, kan staden ju bygga den sjelf.

Jag instämmer med herr Björkman deri, att intet anslag är så motbjudande för landtbefolkningen som detta, ty folket på landet kan icke inse, att det behöfves någon teater alls. Jag kommer därför att yrka afslag å utskottets förslag, och jag gör det därför att jag vet, att hvar och en af mina kommittenter önskar detta. De vilja på inga vilkor gå in på detta förslag eller på något annat, der det ifrågasättes att staten skall ikläda sig någon garanti för en sådan inrättning.

Jag yrkar rent afslag.

Herr Billing: Då jag vid förra riksdagen yttrade mig i denna sak, började jag mitt anförande dermed, att huru man än vänder denna fråga, kommer man alltid tillbaka dertill, att man skall decidera sig för, huru vida teaterverksamheten, särskildt vid de kongl. teatrarne, är något som af staten bör uppehållas. Jag måste komma tillbaka dertill igen därför, att det finnes åtskilliga personer, som ställa sig på den absolut »rena» ståndpunkten och förklara, att de icke vilja bevilja *något* anslag alls till teatrarne. Herr Björkman, som började attacken, sade att denna fråga vore synnerligen svår. Men för honom kan den väl icke vara så svår, ty de personer, som i likhet med honom anse att icke något som helst anslag bör beviljas teatern, de stå ju på en alldeles klar ståndpunkt. Herr Björkman stälde sig, som sagdt, på den »rena» ståndpunkten och sade, ått bakom honom stode en stor folkmassa, som icke ville veta af något anslag till teatern, och han visste att hans kommittenter i landsorten ansågo, att det icke funnes *något* anslag, som vore så förhatligt som detta. Samma ståndpunkt intog herr Lyttkens. Det är så ofantligt mycket att säga i denna fråga, att jag icke nu kan utveckla allt. Men jag vill erinra herrar Björkman och Lyttkens derom att, då de tala om

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

att det finnes folk bakom deras rygg, som icke vill veta af anslag till teatern, de må komma i håg, att de icke kunna veta, hvad detta s. k. folk bakom deras rygg är för slags folk. Ty äfven om de veta att några personer, som hunnit samma ålder som de sjelfva, icke vilja veta af något anslag till teatern, så kan det i alla fall hända att den generation, som växer upp, är af olika åsigt. Således får man icke bedöma frågan från sådan exklusiv synpunkt, utan man måste bedöma den från synpunkten af hvad dessa teatrar kunna hafva för slags inverkan på folket i det stora hela. Jag kan icke hjälpa, att jag måste erinra herrarne om hvad jag sade förra gången frågan var före. Jag sade då, att det i forna tider fans två element, som hufvudsakligen inverkade på utvecklingen af folkets intelligens och sedlighet, nemligen skolan och kyrkan. Nu hafva dertill kommit mångfaldiga andra element och bland dessa — jag erinrade derom förra gången och gör det äfven nu — i främsta rummet pressen och teatern. Herrarne må resonnera huru herrarne vilja; I kunnen icke hjälpa, att tusentals menniskor hemta en god del af sin hufvudsakliga bildning eller åtminstone incitamentet till densamma från tidningspressen och teatern. Herrarne må således icke resonnera om huru det *borde* vara, utan i stället tänka på huru det *är*; och om man fäster sig vid det verkliga förhållandet, så är det icke nog med att dessa teatrar utöfva ett alldeles omätligt inflytande på folkbildningen och intelligensen, utan de verka äfven på de sedliga förhållandena i samhället. Då så är, vore det kortsynt att blott resonnera om, huru man *tycker det borde vara*, men icke fästa sig vid *hvad som verkligen är*. Jag försäkrar herrarne — I mån i ett hänseendet tänka och känna huru som helst — att det är ett faktum, att tusentals menniskor strömma till teatrarne, och således måste man tänka på att dessa menniskor må vid en mönster-teater få någon slags andlig utveckling, som kan vara tillfredsställande för deras utveckling och dymedelst för samhället. Jag kan icke begripa, huru det kan vara möjligt att abstrahera från en så vigtig ståndpunkt. Men om man vill fästa uppmärksamheten på hvad jag nyss nämnt, ligger vigten derå, att en sådan mönster-teater är i det tillstånd, att den kan meddela menskligheten någon undervisning, något nöje, eller hvad herrarne vilja kalla det, som kan vara på något sätt betryggande för samhällets sunda utveckling. Detta mot de herrar, som ställa sig på den absolut »rena» ståndpunkten. Jag vet icke huru många gånger man skall behöfva prenta in detta. Ty om man säger det den ena riksdagen, komma samma åsichter tillbaka vid nästa riksdag, och herrarne tyckas icke fästa det ringaste afseende vid det ofantligt stora antal menniskor, som besöker teatrarne. Herrarne äro ju statsmän »in petto» allesammans, men det går väl då icke an att abstrahera från fakta, utan man måste fästa afseende å de faktiska förhållandena, och gör man det, ligger det nära till hands

att tänka på att dessa institutioner äro så beskaffade, att man kan hafva någon slags säkerhet för, att de bibringa dessa tusentals menniskor det nöje eller den undervisning, som kan vara nägorlunda tillfredsställande.

Således anser jag mig hafva för tillfället vederlagt dem, som intaga den »rena» ståndpunkten, och hoppas att den icke vidare skall komma tillbaka.

Hvad nu åter angår utskottets förslag att ordna teaterverksamheten, så har jag under loppet af många år varit af den öfvertygelsen, för hvilken jag också inom stadsfullmäktige arbetat med all den kraft jag kunnat, att denna fråga endast kan lösas genom Kongl. Maj:ts, Riksdagens, Stockholms stadsfullmäktiges och allmänhetens förenade bemödanden. Alla dessa faktorer måste vara med, så vida en lycklig lösning af frågan skall kunna åvägbringas. Nu föreligger ett förslag i sådan rigtning. Kongl. Maj:t har förklarar sig villig att betala 60,000 kronor, och Stockholms stadsfullmäktige hafva erbjudit sig att bidraga med 600,000 kronor. Allmänheten har visserligen ännu ej blifvit tillfrågad, men jag tager för alldeles afgjort, att den är villig att vara med om obligationslånet. Återstår således endast Riksdagen, af hvilken man begär 60,000 kronor om året.

Nu hafva här i afton framställts åtskilliga anmärkningar mot förslaget, hvilka jag skall be att få bemöta, ehuru de till en viss grad redan blifvit besvarade.

Herr Nils Petersson, som började anfallet mot utskottets utlåtande, sade, bland annat, att det kunde hända, att om vi nu ginge in på hvad som föreslagits, och teatern sålunda skulle ombyggas, det sedermera skulle begäras anslag för ombyggnad af arffurstens palats för att få detta i symmetri med teatern. Jag kan icke förstå denna anmärkning, ty konsortiets förslag utgår just från den synpunkten, att teaterhusets fasad åt Gustaf Adolfs torg skall vara oförändrad, för att stå i harmoni med arffurstens palats. Hvarför då säga, att förslaget kan hafva till följd en ombyggnad af detta palats?

Vidare har det sagts, att denna utgift på 600,000 kronor, som staten under vissa förutsättningar skall betala till Stockholms stad, skall blifva så betungande för staten. Tycka herrarne verkligen, att det kan vara något betungande för staten att utbetala 600,000 kronor, när staten därför erhåller en byggnad, som kostat tre à fyra millioner och i årlig inkomst lemna 100,000 kronor? Herr Nils Petersson, som är en så utmärkt räknemästare och finansier, begriper nog att 100,000 kronor utgöra en tillräcklig ränta på 600,000 kronor. Jag vill här tillägga, att den beräkning öfver afkastningen af det nya teaterhusets lokaler, som gjorts, ingalunda är sangvinisk, utan nästan axiomatiskt säker.

Herr Nils Petersson har också yttrat, att man icke hade någon garanti för att, sedan den nya teaterbyggnaden en gång

*Angående
uppförandeaf
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

vore färdig, staten icke skulle komma att vidkännas uppoffringar utöfver det årliga anslaget. Ja, jag vet icke hur man skall kunna öfvertyga herr Nils Petersson i detta afseende, när han icke är belåten, ehuru det i två särskilda punkter här är utskottets kläm är på det mest bestämda och tydliga sätt förklaradt, att staten icke skall hafva någon ansvarighet för de förbindelser, som de kommande utöfvarne af teaterverksamheten kunna ikläda sig. Det heter nemligen i 1:a punkten af utskottets hemställan: »allt enligt bestämmelser och föreskrifter i kontrakt, som emellan Kongl. Maj:t och kronan samt konsortiet upprättas, dock med vilkor, att kontrakt ej må upprättas förr än sådana anordningar träffats, att full säkerhet förefinnes därför, att teaterverksamheten under inga som helst omständigheter kan komma att bedrifvas för statens räkning eller staten betungas med någon utgift utöfver det här nedan omförmälda ordinarie anslag» etc., och yttermera säges i slutet af samma punkt: »dock med det uttryckliga vilkor för anslaget utgående efter byggnadsföretagets fullbordande, att teaterverksamheten jemväl sedermera ordnas så, att för teaterns förbindelser finnes en bestämd, från statsverket fullständigt skild ansvarighet, och under den form härför, som af Riksdagen godkännes.» Herr Nils Petersson är visserligen en ovanligt skeptisk natur, och det är hans rättighet, ty han har varit med länge uti lifvet och bör därför icke lita på någon, men när det här säges att Riksdagen har rätt att bestämma formen för denna från statsverket skilda ansvarighet, så begriper jag sannerligen icke hvad han vill fordra mer.

Herr Lyttkens gjorde den anmärkningen, att de, som lefva när denna teaterbyggnad blifvit uppiörd, få nog betala ytterligare till densamma. Trots alla dessa garantier skulle de i alla fall få betala till detta företag! Jag får säga, att nog vet jag att det finnes misantropiska eller pessimistiska menniskor, men något motstycke till herr Lyttkens' uppfattning i detta fall kan jag svårligen uppleta. Det måtte väl vara den Riksdag, som då existerar, öppet att kunna säga: vi betala ingenting; och om Riksdagen, fastän den icke i den aflägsnaste mån har något juridiskt ansvar för teaterns förbindelser, icke desto mindre skulle mot all förmodan gå in på att betala dessa, ja, då får den Riksdagens ledamöter skylla sig sjelfva, som äro så svaga, att de icke kunna motstå påtryckningar i detta afseende. Jag tror således, att om man icke ställer sig på den »rena» ståndpunkten, hvilken jag sökt eliminera, man med största lugn kan gå in på utskottets förslag. Det lär väl vara faktiskt, att sällan eller aldrig har Riksdagen erbjudits så säkra garantier att slippa betala de kongl. teatrarne's skulder som de, hvilka blifvit framställda uti detta förslag.

Således slutar jag med att uttala den förhoppningen, att herrarne, som icke intaga den absolut »rena» ståndpunkten i denna fråga, måtte bifalla utskottets förslag, ty dermed skola herrarne göra en sak, som jag tror herrarne med lugn kunna

försvara inför sina kommittenter och som skall bereda nationen i allmänhet en fördel, som herrarne icke kunna i siffror värdera. En god teaterverksamhet bidrager i sin mån till höjande af nationens andliga utveckling, och för denna sak äro 60,000 kronor sannerligen icke någon stor uppoffring.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Herr Nyström: Lyckligtvis tyckes denna frågas läge nu vara sådant, att man icke har anledning att inlåta sig på någon vidlyftig undersökning eller framställning af teaterverksamhetens betydelse och hvad som dermed kan stå i samband. Jag gläder mig deröfver (för min ringa del skulle jag föga vara i stånd att bidra till en sådan utredning). Jag har således begärt ordet endast för att bemöta ett par anmärkningar, som gjorts af herr Lyttkens.

Han har skådat fram i tiden och tänkt sig det ögonblick, då teaterverksamheten skulle upphöra, och frågat: hvad skall då ske? Han tror, att det icke skall gå så enkelt, som i betänkan det blifvit framställt, att komma från saken, nemligen endast genom att till Stockholms stad betala 600,000 kronor, utan att Riksdagen af någon honnörs- eller billighetskänsla eller dylikt motiv skall finna sig skyldig att gälda fastighetens fulla värde. Detta är en absolut omöjlighet. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att statsverket blir egare till fastigheten redan det år, då den blir färdigbyggd, och att om sedan teaterverksamheten pågår någon tid och derefter upphör, så finnes ingen menniska på jorden, som har något kraf på staten, mer än Stockholms stadsfullmäktige, och deras kraf är begränsadt till 600,000 kronor och kan under inga förhållanden blifva större. Det är nemligen detta belopp, som Stockholms stad skall tillskjuta mot vilkor att det återbetalas i och med detsamma teaterverksamheten avslutas. Detta således i afseende på den återbetalningsskyldighet, som kan tänkas uppstå, om teaterverksamheten skulle afstanna.

Den andra anmärkningen var, att då Riksdagen har fastställt priset på obligationerna, så har Riksdagen också iklädt sig någon slags skyldighet mot konsortiet att gälda dess eventuella förlust. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta konsortium skulle vara en förening af våra starkaste banker, och att dessa nog veta att så beräkna affären, att de gå i land med den, och skulle de mot förmodan göra någon förlust, så är jag i alla fall öfvertygad, att de icke skola komma till Riksdagen för att tigga om något understöd. Skulle så inträffa, så hafva de nog både vilja att stå vid aftalet och axlar att bära förlusten. Vi hafva icke här vid lag att göra med en affärsman eller en affärskombination, gent emot hvilken man måste räkna med billighetens och mildhetens faktorer. Jag är öfvertygad, att detta kon-

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.
(Forts.)

sortium så beräknat affären, att ingen förlust kan uppstå. Snarare kunna då tankarne gå åt motsatt håll.

När således de betänkligheter, som här under diskussionen blifvit framhållna, sakna all egentlig grund, så bör någon tvekan icke förefinnas att godkänna detta förslag, som erbjuder en märkvärdigt lycklig och fyndigt funnen lösning af det problem, på hvilket så många förgäfves pröfvat sina krafter och med hvilket man i så många år förgäfves arbetat.

Jag yrkar bifall.

Herr Jönsson i Mårarp: Då jag instämde med herr Björkman, ämnade jag icke begära ordet i denna fråga och skulle icke heller hafva gjort det, om icke herr Billing, under det han höll sitt anförande, sett på mig liksom om han velat särskildt undervisa mig i förevarande ämne; och jag medgifver gerna, att jag behöfver undervisning i teaterfrågor, ty rörande sådana har jag en högst obetydlig erfarenhet.

Herr Billing yttrade, att teaterverksamheten sammanfaller med den kyrkliga, och att dessa båda grenar väsentligt bidragit till folkens bildning. Men är detta förhållandet, så är det märkvärdigt att teatrarne skola stängas, när furstliga personer dö. Såsom vi veta, hafva de kongl. teatrarne varit stängda tre särskilda qvällar med anledning af prinsessan Eugenie's fränfalle. Jag vill då fråga, om en sådan institution kan anses såsom något utmärkt bildningsmedel, som icke får vara verksam under sorgtid. Jag kan väl förstå, att det vid sådana tillfällen icke kan vara lämpligt att uppföra lustspel, men anser att åtminstone sorgspel, då de utföras på ett konsten värdigt sätt, borde få gifvas, om teaterverksamheten vore af den beskaffenhet, som herr Billing tyckte vilja framhålla.

Jag skall be att få säga herr Billing, att jag särskildt fäst mig vid ett af de många namn, som teaterverksamheten har. Den går nemligen icke blott under benämningarna föreställningar, representationer och dylikt, utan den benämnes äfven »spektakel». Gå herrarne till tidningarna, skola herrarne finna teaterverksamheten ofta benämnas så, och om herrarne särskildt se i Stockholms Dagblad, skola herrarne finna det namnet användt på väl femtio ställen.

För någon tid sedan — det kan kauske vara ett år sedan — hade jag i min hand teatrarne egen tidning, »Affichen», och deri fick man den upplysningen, att teaterverksamhet af en viss anledning för den gången blifvit på stora teatern instäld. Den sida af tidningen, hvilken innehöll denna underrättelse, var rent blank med undantag deraf, att midt på sidan stod med stora bokstäver två ord, nemligen orden: »Intet spektakel!» På andra sidan lemnades den upplysningen, att anledningen härtill var den, att en af spektakelmakarne var sjuk.

Vi må anses huru inskränkta som helst, så får jag lof att förklara, att de skäl, som här angifvits, äro för mig alldeles tillräckliga för att man bör afslå hvarje anslagsbegäran till teaterverksamheten; och i öfverensstämmelse med denna min ståndpunkt yrkar jag rent afslag på alltsammans.

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Jag får till en början begära om ursäkt derför, att jag begärt ordet i denna fråga; ty jag vill på förhand gifva till känna, att icke min erfarenhet är stor i fråga om teaterverksamheten. Men dock vill jag nämna, att äfven jag har varit närvarande på teatern. Det var för några dagar sedan, då det spelades en pjäs, som kallades »Värmlandingarne», som jag hade den äran att vara närvarande på denna föreställning. Och jag får erkänna, att för min del tyckte jag det var treffligt att se den pjesen. Men när jag nu satt och såg och hörde på alltsammans, så började jag reflektera med mig sjelf, huru vida det kunde vara förenligt med rättvisa och billighet, att folket i landsorten skulle betala till den glädje, som jag satt och njöt af på teatern i Stockholm. Jag tyckte att det vore treffligt, om de gjorde det. Men när jag värdjade till min rättskänsla, föreföll det mig annorlunda. Då kom jag till den slutsats, att när det var jag, som hade njutningen, då borde det äfven vara jag som betalade. Och jag tror att det är ifrån denna synpunkt, som man bör taga frågan.

Jag vill icke inlåta mig i resonnement om huru vida teatern må kunna anses vara en bildningsanstalt eller icke; utan jag vill helt enkelt fästa mig vid frågan, huru vida det kan vara med billighet och rättvisa förenligt, att man skall draga penningar ur folkets fickor för att dermed bereda glädje åt dem, som här hafva tillfälle att njuta af teaterverksamheten.

Då jag läste det förslag, som teaterkonsortiet framkommit med, och hvilket föranledt utskottets beslut, så må jag säga att jag kände mig för min del ganska tilltalad deraf, och jag hade så när kommit till samma resultat som pastor Redelius. Jag hade nära på tänkt öfvergifva min gamla ståndpunkt, för att en gång få slut på saken, så att verkligen kände jag mig tveksam, huru vida jag skulle rösta för bifall eller afslag. Men vid närmare eftersinnande fann jag att det icke vore den ringaste risk, om jag förenade mig med herr Nils Petersson. Ty om man genom ett bifall till hans förslag för alltid blefve af med teaterfrågan, så vore det enligt mitt förmenande ingen riksolycka alls. Men jag förmodar att denna fråga icke är af en sådan natur, att man har anledning att hoppas det, utan den kommer utan tvifvel fram nästa år.

När man nu ser att utskottsledamöterna hafva så olika åsigter i frågan, kan man lätt komma till den åsigten, att frågan icke

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

är tillräckligt ntredd, och att det således för närvarande är fördelaktigast att afslå densamma.

Det yttrades från statsrådsbänken för en liten stund sedan, så vida jag icke hörde orätt, att det skulle vara nyttigt, för att icke säga nödvändigt, att hafva kongl. teatrar, därför att man icke kan kontrollera de enskilda teatrarne i deras verksamhet. Det förefaller mig verkligen ganska besynnerligt, om man icke skulle kunna utöfva en nödig kontroll äfven på dem. Som herrarne veta, kan man nu för tiden kontrollera de s. k. frälsningsarmésoldaterna, som resa land och rike omkring, och nu har man kommit fram med den s. k. socialistlagen för att kontrollera socialisterna. Jag hemställer, huru vida dessa enskilda teatrar stå öfver lag och författning, eller öfver både Konung och Riksdag, och om man icke skulle kunna komma åt dem med en undantagslag, äfven för den händelse dessa teatrar skulle missbruka sin ställning i samhället. Jag kan icke inse, att det skulle vara omöjligare än att kontrollera annan verksamhet, som man anser samhällsupplösende. Jag tror således, att detta skäl, om nödvändigheten af de kongl. teatrarne därför att man icke kan kontrollera de enskilda, icke har något att betyda.

Herr Billing behagade nämna, att teatrarne och tidningspressen vore en sorts bildningsanstalt för intelligensen med mera. Är det så att tidningar och teatrar äro bildningsanstalter och bildningsverktyg, så bör man väl, när teatrarne skola hafva anslag, äfven gifva ett anslag på 60,000 kronor eller må hända ända till 200,000 kronor kanske till »Nisse» och »Kasper», ty bilda de samhället, böra de väl också hafva anslag. Han nämnde vidare, att tusentals människor strömmade till teatrarne, och att de verka i sedligt moraliskt hänseende. Jag vågar icke yttra mig härom, utan erkänner, att det mycket väl kan vara så att många tusen strömma dit, men jag kommer ändå till detsamma: Är det billigt och rättvist, att de många fler tusenden, som aldrig komma i tillfälle att se en teater, skola betala för dem, som kunna njuta deraf. Det är det frågan gäller, och jag kan icke inse att det bör vara så, och därför har jag kommit till det resultat att jag röstar för afslag.

Herr Billing nämde vidare, att han trodde att det blott var några stycken gamla personer, som icke hafva intresse för teaterverksamheten, men att det uppväxande släktet skulle vara intresserad därför. Det må vara deras sak, när de komma till riksdagen, att afgöra frågan i öfverensstämmelse med deras åsikter, men nu är det vi, som äro invalda här. Vi hafva kommittenter på landsbygden, som säga när vi komma hem: »ha ni gifvit teatrarne anslag, kunna vi icke förstå, hvad ni hafva der att göra, ty här få vi lefva i fattigdom och betryck, medan ni leka och spela teater och bevilja stora anslag. Vi tycka, ni borde tänka på oss och se vår ställning.» Jag tror att icke herr Bil-

ling skulle tycka det vara trefligt att komma hem och höra sådant, och jag tviflar på, att till och med han med sin stora förmåga skulle lyckas öfvertyga kommittenterna, att dessa bildningsanstalter vore af den beskaffenhet, att man borde betala till dem.

Jag skall således sluta med att yrka afslag på alltsammans.

Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.

(Forts.)

Herr Svensson i Rydaholm: Då herr Billing gjort sig så mycket besvär med att omvända oss, som stå på den »rena» ståndpunkten, så får jag verkligen beklaga, att han totalt misslyckats hvad mig beträffar, ty jag står fortfarande på samma rena ståndpunkt och vill icke, att något anslag af statsmedel skall utgå till teatrarne. Jag yrkar därför rent afslag.

Häruti instämde herrar *Ollas A. Ericsson* och *Andersson* i Hakarp.

Herr Danielson: Det väsentligaste, som här blifvit invändt, är alltsammans redan besvaradt. Och beträffande min länskamrats anförande, dervid han sade att vi binda oss för all framtid, om vi nu skulle besluta att lemna ett anslag på 60,000 kronor till teatern och förbinda oss att vid anslaget upphörande betala till Stockholms stad 600,000 kronor, så vill jag erinra att detta icke öfverensstämmer med verkliga förhållandet. Här är icke Riksdagen bunden, utan vill Riksdagen framdeles besluta indragandet af detta anslag, så kan det ske, under förutsättning att teaterverksamheten ändå kan bedrifvas. Det är endast för det fallet, att teaterverksamheten upphör, som Stockholms stad enligt mitt förmenande hafva sina 600,000 kronor åter. Men nu synes det temligen antagligt att ett sådant tillfälle aldrig skall komma att inträffa, emedan de nya byggnader, som skulle komma till stånd, innehålla så väsentliga förbättringar och äro så fördelaktiga i fråga om utrymme och dylikt, att förmedelst dem komma att beredas så väsentligt större inkomster, icke blott på sjelfva teaterverksamheten utan äfven af teaterbyggnadens öfriga lokaler, att dessa inkomster böra kunna vara fullt tillräckliga att kunna uppehålla teaterverksamheten, i synnerhet när man derjente tager i betraktande reservfonden och annat. Och dertill kan läggas, att om detta lån blir fördelaktigare än konsortiet tänkt sig, så kommer vinsten reservfonden till godo, och då kommer denna ganska säkert att uppgå till åtminstone en million eller deröfver. Då man har denna resevfond samt de inkomster, som inflyta af sjelfva teaterns verksamhet, och så tager i betraktande de stora hyrorne för de nya lokalerna i teaterhuset, så kan jag, då allt detta sammanlägges, icke se annat än att teatern har allt hvad den behöfver för sin verksamhet, och då kan jag icke inse, hvarför Riksdagen skulle behöfva bevilja dessa 60,000 kro-

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m.*

(Forts.)

nor, då Stockholms stad icke har att fordra något förr än teaterverksamheten upphör.

Men skulle teaterkassan blifva så klen, att inkomsterna icke förslå för teaterverksamhetens bedrifvande, då får man naturligtvis betala Stockholms stad de 600,000 kronorna. Men då kunna herrarne väl förstå, att det också finnes tillgångar att betala med. Ty nog kan man väl t. ex. beräkna inkomsterna i hyror af teaterns lokaler till en 50,000 å 60,000 kronor. Äfven om Riksdagen således får betala summan, så finnes det medel att amortera den samma med. Således är det tydligt att det finnes ingen som helst risk. Det är detta som jag velat svara min ärade vän och granne på hans förmodan, att vi skulle binda händerna på oss, då vi vore skyldiga att gifva Stockholms stad den ifrågavarande ersättningen. Det är detta jag velat påvisa, att vi icke genom ett bifall till utskottets hemställan kunna komma derhän, att vi icke skulle ega full frihet för framtiden att bestämma öfver anslaget till teatern.

Detta hvad den saken beträffar. Hans antydan, att det skulle ligga något doldt under detta, kan jag sålunda icke förstå, och jag tror icke att något sådant kan sägas med skäl.

Nu återstår en annan omständighet. Det är antagligen en gemensam önskan att på något sätt kunna komma ifrån teatrarne, och om herrarne kunde tänka ut något bättre sätt, skulle jag gerna vara med derom. Men just ett bifall till hvad som jag tror ligga i utskottets förslag är det enda nu kända sättet, som kan leda till en möjlighet för Riksdagen att slippa från något bidrag, ty om teaterns öfriga inkomster kunna blifva tillräckliga, skall väl icke Riksdagen underlåta att minska sitt anslag. Utskottet har ock dessutom i sitt beslut inlagt något, som skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag, men detta lilla tillägg är enligt min tanke af icke ringa betydelse. Det står der: att teaterverksamheten jemväl sedermera ordnas så, att för teaterns förbindelser finnes en bestämd, från statsverket fullständigt skild ansvarighet, och under den form härför, som af Riksdagen godkännes.

Således har Riksdagen i sin hand att godkänna den form, hvarunder verksamheten skall bedrifvas, och att granska det sätt, hvarpå bokföringen sker. Riksdagen har öppen rätt att kontrollera, att icke verksamheten går på sådant sätt, att det samlar sig en massa skulder, och tillgångarna förminskas. Då kan Riksdagen stäffa det och vidtaga åtgärder deremot. Det ligger som sagdt fullständigt i Riksdagens hand att kontrollera detta. Att förbehålla sig ytterligare rättigheter tror jag icke behöfvas, emedan jag anser Riksdagens rätt betryggad genom den nu antydda omständigheten.

Jag skulle vara euse med den förste talaren, som yrkat afslag, om jag kunde som jag nämnt, se något bättre sätt, men han har ju sjelf sagt att frågan skulle återkomma och att vi

icke skulle slippa undan den, förrän den blefve löst. Hvad tje-
nar det då till, då vi nu kunna lösa den, att ytterligare undan-
skjuta den. En annan talare sade, att vi borde vara rädda att
upprifva beslutet från i fjol, men det beslutet gälde ju blott
ett år, och af personer, som äro inne i förhållandena, har man
hört, att det icke kan längre gå för sig att låta enskilda personer
handhafva teatern på samma sätt. Sedan har en annan talare
undrat, hvarför Kongl. Maj:t icke ordnat detta. Den period, för hvil-
ken det ordnats genom teaterns öfverlåtande till enskild person,
är ju nu slut, och här skulle det gälla att verkligt ordna förhål-
landena för en större tidrymd. Jag har velat säga detta i kort-
het såsom svaromål på hvad som blifvit anfördt af min ärade
granne, och då jag icke för öfrigt finner att det anförts några öf-
vervägande skäl, som kunna gifva giltig anledning till ett afslag
å utskottets hemställan, yrkar jag fortfarande bifall till densamma.

*Angående
uppförande af
ny teater-
byggnad å
operahusets
tomt m. m*
(Forts.)

Herr *Peterson* i Hamra instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de
meningar som derunder förekommit, gaf herr talmannen propo-
sitioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag
å såväl berörda hemställan som Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.
Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja
för den förra meningen, men som votering begärdes, skedde nu
uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstnings-
proposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i första punk-
ten af utlåtandet n:o 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda
hemställan som Kongl. Maj:ts proposition i motsvarande del.

Omröstningen utföll med 123 ja och 86 nej, hvadan ut-
skottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

§ 2.

Härefter föredrogs bankoutskottets memorial n:o 9 i fråga
om användandet af riksbankens vinst för år 1888.

Under *mom. 1* hemställde utskottet

att, med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit och med afslag å trenne särskilda inom Andra Kammaren af herr *J. Anderson* i Tenhult, herr *E. P. Jonsson* i Myre och herr *A. Hansson* i Solberga väckta motioner om hela bankovinstens reserverande för riksbankens egna behof, af riksbankens under år 1888 upplupna vinst ett belopp af 1,300,000 kronor måtte öfverlemnas till statsverket samt återstoden eller 1,364,493 kronor 8 öre i riksbanken bibehållas.

I fråga härom anförde:

Herr *Annéus*: Då bankofullmäktige ansett bankens tillgångar »tillräckliga för bankens egna behof, för så vidt icke alldeles särskilda och mera betydande kraf skulle ställas på den samma», och utskottet utan någon reserveration accepterat denna mening, torde det vara fåfängt att framställa något yrkande i motsatt riktning, och jag skall icke heller tillåta mig att göra det, så framt jag ej under diskussionen vinner understöd från andra håll.

Emellertid kan jag icke undertrycka ett par reflektioner öfver utskottets förslag. *I föl*, då statsverkets hufvudsakliga inkomster af tullar, bränvinsskatt och trafikmedel voro långt visare att beräkna och påräkna än i år, och då icke något nytt afdelningskontor af riksbanken upprättades, som tarfvade rörelsemedel, beslöt Riksdagen — denna kammare med 144 röster mot 63 — att riksbankens hela vinst för 1887 skulle användas för bankens egna behof, deri inbegripet $\frac{1}{2}$ million, som skulle användas för det nya riksbankshuset. *I år* deremot, då vi af rapporten känna, att tull, trafikmedel och bränvinsskatt stigit långt öfver förväntan, och då Riksdagen beslutat inrättande af ett nytt afdelningskontor, som man har att förse med rörelsekapital, vill man deremot taga halfva vinsten till statsregleringsändamål.

Jag är naturligtvis icke i tillfälle att med anspråk på sakkännedom bedöma ställningen; men nog vill det förefalla mig, som vore statsverkets utgifter 1890 ingalunda större i förhållande till inkomsterna än 1889, så vida man ej ämnar taga hela anslaget till de norrländska jernvägarne af statsmedel, utan att anlita den vanliga åtgärden att upplåna en större eller mindre del deraf.

Mot bankoutskottets mening, att riksbanken redan har nog medel, vågar jag för min del framhålla en alldeles motsatt åsigt, som gör sig gällande i landet, nemligen att riksbanken bör få medel att något raskare än hittills utveckla och förgrena sig, så att den kan öfvertaga en större del af sedelutgifningsrätten och blifva en verklig centralbank, representerad genom afdelningskontor inom hvarje län. Det torde ej vara skäl att allt för mycket förbise denna mening, och jag kan icke annat tro, än att, om man gifver

bankofullmäktige fullt upp med mynt att röra sig med och frihet att efter behag ordna rörelsen, det icke bör möta så stora svårigheter för bankofullmäktige att snart lyckas utveckla riksbanken i den önskade riktningen.

Jag har, som sagdt, för närvarande icke något yrkande att framställa.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Jag anser, att statsverkets finansiella ställning är sådan, att dess utgifter under år 1890 böra kunna bestridas utan andel af bankovinsten, och detta hufvudsakligen genom de under detta och föregående år ökade inkomsterna af tull och bränvinsskatt.

Bankofullmäktige hafva i sitt utlåtande hufvudsakligen stödt sig derpå, att bankovinsten en lång följd af år delats mellan statsverket och riksbanken. Deras yttrande härom lyder sålunda: »Den åsigt syntes under en temligen lång följd af år hafva gjort sig gällande, att, derest ej särskilda skäl föranledde till afvikelse, sådan fördelning mellan statsverket och riksbanken af den senares vinstmedel vore lämpligast, att statsverket af ifrågavarande vinst tilldelades i jernadt tal hälften, och återstoden bibehölles för riksbanken. Med erinran hurusom bankovinsten för år 1887 emellertid blef i sin helhet öfverlemnad till riksbanken, tillägga derefter fullmäktige: »Då riksbankens härigenom ytterligare ökade tillgångar måste anses tillräckliga för bankens egna behof, anse sig fullmäktige icke heller nu ega anledning att uttala någon åsigt, afvikande från hvad de förut i ämnet yttrat.» På dessa skäl hafva fullmäktige och efter dem bankoutsrottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag. För min del anser jag emellertid, att ställningen är sådan, att hela den under år 1888 uppkomna vinsten bör användas för bankens egen räkning, för att den må kunna utvidga sin verksamhet genom inrättande af nya afdelningskontor. Som vi veta, hafva under en lång följd af år vid hvarje riksdag från landets olika delar motioner väckts om inrättande af sådana kontor — som i medeltal kunna beräknas 10 motioner om året — i syfte att få riksbankens verksamhet utsträckt till rikets olika landsdelar, och detta beror derpå, att folket önskar, att riksbanken måtte utvidga sin verksamhet öfver hela landet, och afdelningskontor inrättas i alla länen, i främsta rummet i residensstäderna.

På grund af hvad jag sålunda anfört ber jag att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till min motion, »att riksbankens hela uppkomna vinst under år 1888 må användas för bankens egna behof.»

Herr Dahn: Inom utskottet har man uppskjutit behandlingen af detta ärende, till dess att resultatet af de första gemensamma voteringarna var känt; och då utskottet fann, att jemte andra anslag det stora anslaget till norrlandsbanan blef beviljadt,

och man icke kunde förutse hvad som framdeles under riksdagen kunde komma att beviljas, fann utskottet lämpligt att för denna gång bibehålla halva bankovinsten för statsverkets behof, helst man icke ville riskera att få en tilläggsbevillning, något som naturligtvis ingen ville vara med om.

Hvad beträffar den omständigheten, att vi i år fått ett riksbanksafdelningskontor i Karlstad, och att detta vore ett särskildt skäl för att åt riksbanken reservera hela dess vinst, vill jag upplysa den förste ärade talaren om, att riksbankens grundfond redan nu i förhållande till sedelstocken är större än i något annat lands centralbank. Grundfonden i Sveriges riksbank utgör nemligen omkring 100 % af sedelstocken, under det att den i Norge och Danmark utgör respektive 28 och 37 % af utelöpande sedlar. Såsom vi veta, uppgår dessutom riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt till öfver 30 millioner kronor, så att något hinder för anläggande af afdelningskontor icke föranledes deraf, om man har en större eller mindre del af vinsten behållen hos banken eller icke. Hvarför man sökt bevara vinsten för riksbankens eget ändamål, har varit i den förhoppning, att riksbanken skulle öfvertaga hela sedelutgifningen och blifva en verklig centralbank; och då bland annat, den fond, från hvilken afbetalningslånen utgå, är ganska stor och kan anses som en för detta ändamål fastläst och från bankens öfriga rörelse afsöndrad del af bankens tillgångar, så har man ansett, att äfven riksbankens grundfond i och med bankens ombildning borde ökas betydligt. I annat fall skulle bankens fonder helt säkert vara tillräckliga, äfven om den öfvertog hela sedelutgifningen. Det är dock icke synnerligen stora utsigter för att riksbanken ännu på en god tid kan blifva den enda sedelutgifvande banken i landet, och jag tror därför, att den nu föreslagna fördelningen af vinsten för i år icke på något sätt skadar.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Om, såsom herr Jonsson i Myre synes nafva uppfattat saken, riksbanken, derest den ej för egen räkning finge använda hela bankovinsten för 1888, ej skulle hafva tillräckliga medel för inrättande af nya afdelningskontor, så skulle jag ej inom bankoutskottet hafva tillstyrkt det föreliggande förslaget. Men då bankofullmäktige säga, att de ej behöfva dessa medel, och de tillika sagt, att de icke skola behöfva dem, äfven om i framtiden nya afdelningskontor i landsorten komma att inrättas, så vet jag icke, hvarför man skulle hafva dessa medel hopade i banken. Och då man kan antaga, att, om dessa 1,300,000 kr. öfverlemnas till statsverket, man har utsigt att för nästa statsregleringsperiod icke behöfva låna några penningar, så tycker jag, att det är mycket bättre att öfverlemna dessa 1,300,000 kr. till statsverket än att låta banken behålla dem.

Jag tillåter mig att på dessa och de skäl i öfrigt, som af herr Dahn blifvit anförda, yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, bifölles utskottets hemställan.

Mom. 2 bifölles.

§ 3.

Föredrogos hvart för sig och bifölles lagutskottets utlåtanden n:o 51, i anledning af kammarens återremiss af utskottets utlåtande n:o 44 öfver väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken; och n:o 52, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

§ 4.

Likaledes bifölles Andra Kammarens första tillfälliga utskotts härefter föredragna utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 32) med anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för öfverförande till Sverige af John Ericssons lik.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets utlåtanden n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af § 89 regeringsformen;

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändring af § 13 regeringsformen; och

n:o 14, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande grundlagsbestämmelser om behandling af ministeriella ärenden och kommandomål;

Statsutskottets utlåtanden

n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln gjorda framställning angående anslag till anordnande af fabriksinspektion;

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uteslutande ur riksstaten för år 1890 af det för Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Eugenie anvisade anslag m. m.;

n:o 71, angående statsbidrag för ny reglering af Umeå stad i följd af den staden år 1888 öfvergångna brand;

n:o 72, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till kapitalisering och aflösning af tolagsersättningen; och

n:o 73, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående utgifvande af en stats-

tidning för legala tillkännagifvanden m. m. samt om beviljande af ett extra anslag af 1,500 kr. för utredningens verkställande;

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande

n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ordnande af döfstumundervisningen i riket;

Sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande och memorial

n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny lag angående enskilda bankers sedelutgifningsrätt och till ändring i lagen för rikets ständers bank den 1 mars 1830; och

n:o 2, angående anvisande af medel till arfvoden åt utskottets kansli.

Särskilda utskottets memorial

n:o 2, angående aflöning åt dess tjenstemän och vaktbetjening; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande

n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t med anhållan om framläggande af förslag till ändring af 22 § i kongl. förordningen angående patent den 16 maj 1884.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *C. Herslow* under fyra dagar från och med den 6 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,23 e. m.

Tisdagen den 7 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 29 nästlidne april förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen,
n:o 43, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning och förbättring m. m., och
n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark mellan kronan och Stockholms stad vid artilleriplanen m. m.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången
Konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 12, 13 och 14;
Statsutskottets utlåtanden n:is 70, 71, 72 och 73;
Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5;
Sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande och memorial n:is 1 och 2;
Särskilda utskottets memorial n:o 2; och
Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 34.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:
n:o 74, angående lindring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljadt lån å 2,000,000 kronor;

n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande och afslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m; och

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till uppsättningskostnader för Blekinge bataljon.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,45 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.
